

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. Den sønderjydske Kirkegaard i Frankrig.
2. *Hans Krog*: Kobbersted.
3. *Thomas Otto Achelis*: Edsformular for svigagtige Tiendeydere.
4. *Niels Jørgen Thiim*: En gammel Handelsmand.
5. Samleren.
6. Indholds- og Stedfortegnelse for 1933—34.

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Aktieselskabet

Københavns Tarm Kompagni

Frederiksholms Kanal 26, København K.
Central 5595. Telegradr. Danskslagt.

G. M. Hess' Fabrikker A/S., Vejle VEJLE STØBEGODS

Forhandlere overalt!

Højskolehjemmets Hotel

Banepladsen - SVENDBORG - Telf. 753

Absolut Byens bedste Hotel og Madsted
Man føler sig hjemme her.

Københavns Havn

Nordens største Havn

Spare og Laanekassen for Frøs og Kalvsrud Herreder.

Kontortid 9-12 & 2-5.

RØDDING.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10-12 & 2-4.

BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemmeste Overfart over Lillebælt.
Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger

Fra Middelfart: 1, 2, -- 4, 5, 6, 7, 7.30, 8, 8.30, 9, 9.30, 10, 10.30, 11, 11.30, 12, 12.30, 13, 13.30, 14, 14.30, 15, 15.30, 16, 16.30, 17, 17.30, 18, 18.30, 19, 19.30, 20, 20.30, 21, 21.30, 22, 22.30, 23, 24.

Fra Snoghøj: 0.15, 1.15, 2.15, 4.30, 5.30, 6.30, 7.30, 8.30, 9.30, 10, 10.30, 11, 11.30, 12, 12.30, 13, 13.30, 14, 14.30, 15, 15.30, 16, 16.30, 17, 17.30, 18, 18.30, 19, 19.30, 20, 20.30, 21, 21.30, 22, 22.30, 23, 23.30

VOJENS ANDELS-SVINESLAGTERIS UDSALG

HADERSLEV VOJENS RØDEKRO VAMDRUP TOFTLUND

Telf. 77.

Telf. 9.

Telf. 28.

Telf. 32.

Telf. 9.

AARHUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

TUXHAM RAOOLIEMOTORER ER DE BEDSTE

TUXHAM A/S MASKINFABRIK KØBENHAVN - VALBY

Forlang

Mogensen & Dessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller
hos deres Manufakturhandler.

Garanteret
sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk
det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

Hotel Skandinavien AARHUS

Telefon: Aarhus 1 og 2
Statstelefon 1

I. Klasses jydsk Hotel

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9 1/2 - 2 og 4 - 5

HORSENS

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 1/2 Million

DANSK ANDELS LIVSFORSIKRINGSSELSKAB KOLDINGHUS

Jernbanegade 41 Kolding

Afdeling for Opsparingsuhre.

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9-12, 2-4. Lørdag 9-1.
HADERSLEV

Ernst Petersen

Architekt
KOLDING

Alfred Benzon

København

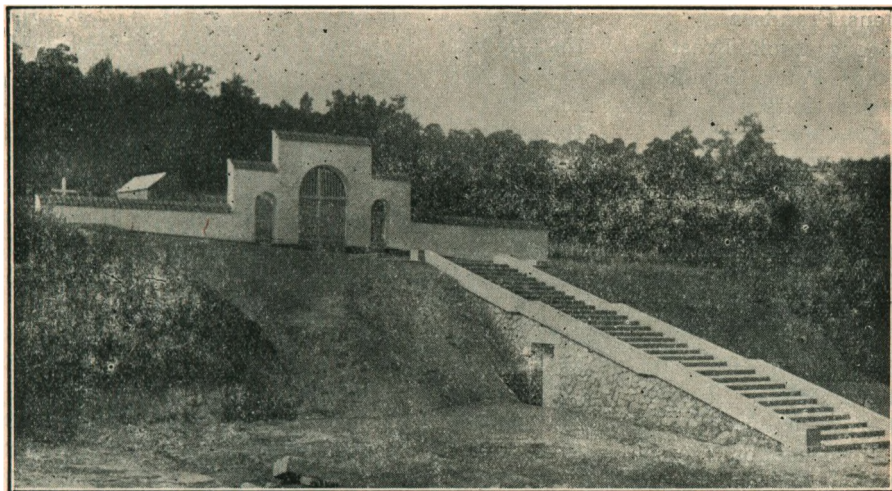
C. 194

Sdr. Boulevard 7.

D. R. S.

DEN SØNDERJYDSKE KIRKEGAARD I FRANKRIG

Kirkegaardsporten.

Paa Kirkegaarden i Braine hviler følgende sønderjydske faldne:

Navn	Fødselsdag	Fødested	Dødsdag
Georg Marius Andersen			19.-4.-1918
Hans Chr. Andersen	19.-10.-1893	Bylderup	12.-10.-1916
Peter Andersen			6.-4.-1916
Christian Andresen	14.-10.-1890	Vibøge	22.-9.-1914
Wilhelm Autzen	23.-9.-1893	Maugstrup	14.-6.-1915
Peter Callesen Beck	8.-10.-1897	Rødding	17.-3.-1917
Jens Boisen	21.-4.-1892	Tyrstrup	10.-5.-1916
Jørgen Bonde	12.-12.-1887	Svenstrup	2.-10.-1914
Hans Bonnichsen	11.-12.-1892	Ulvsløst	19.-8.-1918
Jens Bøttger	10.-10.-1895	Stepping	31.-8.-1918
Gerhardt Lorenz Fritz Carlsen	16.-2.-1898	Flensborg	25.-3.-1918
Andreas Christensen	26.-10.-1895	Stenderup	7.-12.-1918
Christian Christiansen	20.-4.-1884	Rørkær	April 1919
Henrik Anton Christensen	17.-1.-1897	Søgårdsmark	6.-5.-1917
Iver Christensen			19.-7.-1918
Peter Christensen	22.-4.-1897	Øsby	20.-8.-1917

Navn	Fødselsdag	Fødested	Dødsdag
Niels Christian Asmus Corneliusen	18.-3.-1883	L. Emmerske	4.-6.-1918
Oscar Ludvig Damm			8.-8.-1916
Thorvald Dau	16.-10.-1891	Broballe	1.-5.-1918
Fridrich W. Dohrmann	16.-8.-1877	Satjendorf	20.-4.-1916
Knud Eriksen	30.-9.-1890	Marstrup	12.-8.-1916
Jens Frandsen	2.-7.-1884	Hygum	2.-5.-1917
Georg Adolf Frost	10.-3.-1895	Felsted	17.-10.-1915
Hans Peter Grundahl			17.-1.-1916
Fritz Gøttsche	26.-9.-1896	Delbrycke	19.-7.-1916
Christian Hansen	10.-3.-1898	Tandslet	4.-8.-1918
Hans Hansen	26.-10.-1880	Broager	9.-6.-1918
Harald Boysen Hansen	24.-6.-1895	Øster Højst	5.-2.-1917
Johannes Hansen	18.-11.-1898	Vollerup	31.-5.-1918
Peter Andr. Hansen	11.-10.-1894	Haderslev	7.-7.-1917
Nis Henriksen	22.-8.-1896	Nørballe	14.-10.-1916
Thomas Carstensen Hockerup	12.-11.-1898	Aabenraa	3.-5.-1918
Jørgen Hansen Holdt	27.-6.-1899	Frørup	17.-10.-1918
Peter Paulsen Holm	4.-5.-1896	Stepping	1.-10.-1917
Bernhard Ipsen	27.-7.-1879	Ørslev	1.-4.-1918
Otto Theodor Iversen	19.-2.-1897	Maugstrup	25.-8.-1918
Søren Hansen Iversen	3.-3.-1898	Tyrstrup	25.-3.-1918
Hans Jacobsen	31.-3.-1885	Langdal—Vollerup	18.-4.-1918
Daniel Jensen	5.-12.-1878	Vejbæk	15.-7.-1918
Jens Peter Jensen	2.-8.-1894	Marstrup	21.-3.-1918
Peter Jensen	16.-11.-1896	Skærbæk	28.-6.-1918
Søren Jensen	16.-11.-1895	Haderslev	14.-5.-1918
Hans Lorenzen Jepsen Christen Christensen Jessen	16.-6.-1894	Tyrstrup	29.-10.-1918
Christen J. Jessen	22.-7.-1888	Lysabild	12.-7.-1915
Lorenz Johannsen	26.-11.-1884	Aarø sund	7.-2.-1917
Christen Jørgensen			7.-10.-1917
Peter Petersen Krebs	3.-5.-1894	Avtrup	22.-7.-1918
Christian Lassen	16.-1.-1898	Skovby	2.-7.-1918
Mathias Peter Lausten	27.-9.-1893	Ellum	31.-8.-1917
Brix Loff	28.-8.-1898	Hostrupskov	10.-2.-1919
Thomas Lund	10.-10.-1888	Vojens	21.-5.-1918
Hans Anton Lützen	20.-8.-1894	Vesterland	25.-9.-1915
Peter August Mathiesen	22.-12.-1876	Blans	12.-7.-1916
Hans Christian Mortensen	18.-4.-1886	Skovlund	April 1919
Kresten Petersen Moos	31.-8.-1895	Bramdrup	15.-7.-1918
Harald Christian Møller	13.-3.-1894	Frørup	18.-5.-1917
Jendre Møller	2.-9.-1884	Aabenraa	15.-10.-1915
Thomas Petersen Møller	29.-8.-1896	Nr. Ønlev	12.-4.-1918
Rasmus Nissen	3.-9.-1881	Bjolderup	5.-8.-1916

Mindesmærket paa Kirkegaarden.

Navn	Fødselsdag	Fødested	Dødsdag
Johannes Friedrich Wilhelm Olling	27.-1.-1886	Haderslev	10.-9.-1916
Christian Johansen Petersen	15.-11.-1893	Ellum	2.-3.-1915
Johan Christian Petersen	10.-12.-1877	Randerup	5.-4.-1918
Marius Petersen	30.-10.-1886	Toghalemark	23.-4.-1917
Thomas Petersen	25.-12.-1894	Kravlund	7.-2.-1917

Navn	Fødselsdag	Fødested	Dødsdag
Jørgen Rasmussen	22.-7.-1884	Simmersted	22.-8.-1918
Karl Christian Schirmhoff	26.-9.-1894	Hoptrup	22.-6.-1916
Anton Chr. Schmidt	6.-3.-1888	Enderupskov	26.-9.-1918
Hans Schmidt	2.-4.-1894	Sønderballe	15.-7.-1916
Jørgen Petersen Schmidt	10.-9.-1896	Haderslev	26.-8.-1916
Lauritz Schmidt	2.-2.-1899	Brandsbøl	4.-6.-1918
Johannes Thomsen Skov	21.-12.-1882	Fauervraa	19.-4.-1917
Max Spethmann			7.-5.-1917
Carl Sprenger	21.-5.-1884	Sønderborg	13.-7.-1915
Reinhard Sørensen	6.-9.-1896	Agtrup	April 1919
Peder Thomsen	30.-7.-1889	Hajstrup	28.-1.-1918
Jens Thoroe	18.-12.-1878	Langetvedskov	8.-9.-1914
Valdemar Thyssen	15.-9.-1892	Skærbæk	23.-7.-1918
Theodor Tønder	22.-12.-1889	Ellum	28.-12.-1916
Marius Nissen Vind	9.-3.-1886	Skovhøj	14.-10.-1915
Hans N. Wonsbeck	16.-9.-1893	Aastrup	23.-7.-1918

K O B B E R S T E D

AF HANS KROG, CHRISTIANSFELD

(Fortsat)

Vi finder derefter den Oplysning, at Skiftets Deling er fuldbyrdet den 27. Maj s. Aar, hvorom det hedder:

»Efter at denne Skifte Udkast 8te Dage i Forvejen samtlige Arvinger er bleven communiceret til at eftersee samme og exient. addanda Monita, mødte samtlige Arvinger i Dag paa Tinget og erklærede med Skiftet at være fornøyet og underskrev samme med deres egne Hænder.

Actum Aller, Tyrstrup Herreds Ting den 4de Juny 1805.

som Formynder for Mette Albrechts Datter:

Jørgen Matzen, Søren Jørgensen, Ostorp.

som Assisterer for Børnene af sidste Ægteskab:

Hans Jørgensen Ahrenkiel, Nis Matzen, Stubbum.«

I Aaret 1807 giftede Jørg. Madsen sig anden Gang med **A n n e k e n M a d s d a t t e r** fra Anslet, Enke efter Hans Willadsen detseds. Gaarden gik i hans Tid, omkring 1805, fra Fæstegaard over til at blive Ejendomsgaard, og han synes at have klaret den onde Tid, som nu kom, godt. I hans andet Ægteskab var der 3 Børn, hvis Navne var: Inger Marie, Hans Svendsen og Elisabeth.

Om Børnene fra første Ægteskab kan fortælles, at Mette

Marie i 1818 blev gift til Stubbum med Knud Madsen paa den Gaard, der alt er nævnt, og som der før i Tiden var Familieforbindelse med. Der var to Børn, Marie og Inger Sophie. Den næste, Elisabeth Cathrine, døde ugift i 1842 paa Gaarden i Kobbersted, og den tredie, Sønnen Mads Jørgensen, kom til Meng og blev gift med Anna Dorthea Roos, Datter af Claus Roos paa Gaarden, som nu tilhører F. Leerskov. Han var ud af den bekendte Roos-Slæggt fra Bjerningrøj, som dog ikke her skal beskrives, og som nu synes at forsvinde fra Egnen.

Af Børnene fra andet Ægteskab blev Inger Marie gift med Kristen Hansen Juhl paa Menggaard, Søn af den ansete Bonde Hans Kristensen, der havde antaget Stamnavnet »Juhl« efter sin Hustru, Anna Cathrine Christiansd. Juhl fra Hejls, som vi maa ske senere kan komme tilbage til. Sønnen, Hans Jørgensen Svendsen, fik ifølge Kontrakt af 15. Juni 1839 Gaarden hjemme, og den yngste Datter, Elisabeth, døde ugift.

Hans Svendsens Overladelses-Kontrakt med Faderen er ogsaa opbevaret. Man kan ikke undgaa at lægge Mærke til, hvor forsigtig man i gamle Dage har været ved Affattelsen af slige Dokumenter.

Det hedder heri, at Overtageren, Hans Svendsen, er pligtig til foruden at udbetale til sine Søskende en Sum paa hver 480 Rbd. »og at beholde Overladeren og hans Hustru saalænge de lever nos sig paa Gaarden, paa Mad og Maal og give dem forsvarlig Ophold, Føde, Klæder og Pleje; men skulde de i Løbet af Tiden ikke finde sig dermed tilfreds, er Gaardens Besidder pligtig at yde og præstere til dem for deres øvrige Levetid følgende Aftægt aarlig, saasom:

a. Til Beboelse 3 Fag Huus i Stuehusets vestre Ende, der sættes i forsvarlig, beboelig Stand, samt forsynes med en forsvarlig Jern-Kakkelovn.

b. Paa bemeldte Aftægt modtager de, eller den længst levende, frit følgende: 2 gode Senge med Tilbehør, samt desuden allehaande fornødenhavende Redskaber og Huusgeraad.

c. Til Underholdning aarligt, udi godt, reent og tørt Korn 3 Td. Rug, 3 Td. Malt, 1 Td. Byg til Grubergryn, 1 Td. Boghvedegryn, 1 Skp. Grubermel, 1 Skp. Havregryn, hvilket alt af Gaardsbesidderen besørgeres frit til og fra Møllen, samt malet. Videre aarlig: et fedt Sviin, 2 fede Giæs, 1 Lp. Smør, 2 Skp. Salt, 3 Pd. Humle, 2 Lp. Hør, samt til en Haandskilling hvert Aar 12 Rbd., ligesom Gaardens Besidder betaler den aarlige Offer- og Ekstraskat.

d. En *altid levende Koe*, der udtages af Gaardens bedste Malkekøer, næst den bedste, som holdes dem frit paa Foder og Græs, og naar denne Koe ikke giver over et Kruus Melk daglig, giver Gaardbesidderen dem hver

Dag en Kande nymalket Melk, indtil Koen igen har kælvet. Ligeledes erholder Aftægtstageren 2de Faar, som udtages af Gaardens bedste, og som fodres og græsser frit hos Gaardens Faareflok, af hvilke 2de Faar Aftægtet erholder al Yngel og Uld. Desuden giver Gaardens Besidder aarlig 8 Pd. Talg til Lys.

e. Til Ildebrændsel aarlig 3 Favne Bøgebrænde og 6 Læs Tørv, alt frit forarbejdet og hjemkørt og til Kaalhøve og andet Brug det Stykke Havejord i Gaardens Høve, som ligger østlig for den til Lysthuset gaaende Gang, samt Frugterne af de derpaa staaende Træer.

f. Befordring med Heste og Vogn til Kirken, Købstad eller andetsteds, saa ofte Aftægtstageren finder for godt, dog undtages herfra Sæde- og Høsttiden.

g. Naar Aftægtstageren i Alderdom og Svaghed behøver idelig Tilsyn og Opvartning, da er man pligtig i saa Henseende at yde alt fornødent, og naar de ved Døden afaar, at lade dem christhæderlig og sognbrugelig begrave — — —.

Resten af Kontrakten omhandler, hvad der skal fradrages, naar Stedsøsteren, Elisabeth Cathrine, skulde blive ene tilbage og desuden de forskellige Formaliteter ved Indførelse i Tyrstrup Herreds Skyld- og Panteprotokol. Den er dateret Kobbersted den 15. Juni 1839 og undertegnet: Jørgen Matzen, Hans Svendsen.

Hans Svendsen fik ogsaa, som det var almindeligt i gamle Dage, sin Hustru hjemme fra Sognet, idet han i 1838 blev gift med Else Hansdatter Juhl fra Menggaard, hvis Broder, Kristen Juhl, nogle Aar i Forvejen var bleven gift med Søsteren, Inger Marie. Kun kort varede dette Ægteskab. Aaret efter døde den unge Hustru, kun 31 Aar gammel, efter at have født en Søn ved Navn Jørgen Hansen Svendsen. Han giftede sig dog snart igen i 1841, og hans anden Kone var Elisabeth Kirstine Dal fra Anslet. Aaret 1842 har ret været et Sorgens Aar for Familien; da døde ikke alene Hans Svendsens Moder, Aniken Sophie, men ogsaa hans forannævnte Stedsøster og den yngste Søster, Elisabeth. Faderen, Jørgen Madsen, opnaaede den høje Alder af 85 Aar og levede til 1851.

I Hans S.' Tid blev Tiderne bedre for Landbruget, særlig efter Trearskrigen skete der et stort Opsving. Man ser i en gammel Skatte-Kvitteringsbog, hvor han har gjort nogle Optegnelser vedr. Folkene og andet, at Folkelønnen i Tiaaret efter Krigen omtrent er steget til det dobbelte. Han anfører saaledes, at Lønnen til »Kjæstine« fra November 1850 for et Aar er fastsat til: »11 rd., Lærred til 2 Særke, et Forklæde, et Pund Uld, og et Par Træsko«, og til »Thomas Thomsen« for 1852: 18 rd., Lærred til en Skjorte, et Par Bukser og 2 Par Træsko. Nogle Aar senere er Karlelønnen især

steget meget, og Pigerne fik da ogsaa noget mere i Løn og — 2 Par Træsko.

Hans Svendsen blev ikke nogen gammel Mand. Han døde allerede i 1855 i en Alder af kun 46 Aar. Hans ældste Søn, Jørgen S., var da endnu ikke myndig og kun 16 Aar gammel. Imidlertid var der i hans andet Ægteskab bleven født 5 Børn, som endnu var mindre-aarige ved hans Død. Af disse sidste Børn blev ingen bosiddende i Sognet, og Moderen, Elisabeth Kirstine, levede helt til 1883. En af Sønnerne, Mads Svendsen, døde i 1868 af den da grasserende Tyfus-Epidemi i en ung Alder, lige hjemkommen fra Soldat. Hvor alvorlig denne Sygdom har været, ses af, at alene fra Gaarden i Kobbersted har der været indlagt 6 Personer paa Stiftelsen, som man dengang kaldte Sygehuset i Haderslev, og deraf døde som nævnt Mads Svendsen, foruden mange andre unge Mennesker i Sognet. Jørgen Svendsen blev i 60erne Ejer af den gamle Stavn, og i 1866 ægtede han Else Marie Jessen fra Brogaard i Harthe. Han levede til 1912 som Gaardejer i K. og hans Hustru døde i 1906. Om deres Efterkommere, der ikke henhører til de »gamle« Slægter, skal nævnes, at en Datter er gift med Peter Schultz fra Brabæk og er bosat paa Fædrengaarden, en anden Datter er gift med Andr. Dall i Ødis-Bramdrup, og paa en Villa nær ved Gaarden, der hedder »Godhavn«, lever Elisabeth og Hans Svendsen.

Paa den anden og mindre Gaard i Kobbersted, der efter Udskiftningen opgives at være paa 27 Td. Ld., levede i 1733 Laurits Jensen, der døde 1761, med sin Hustru Kirstine Jensdatter. Naar denne Gaard er udskilt fra den anden Gaard i K., kan ikke oplyses; men allerede da Frederik II. købte Kobbersted, nævnes der 2 Gaarde. Længere tilbage har den sikkert, saavel som Skovhus, været under Kongsgodset, der opføres i Valdemars Jordebog.

Ægteparret havde en Datter, Johanne, der blev gift med Iver Nielsen fra Agtrup. Han døde i en ung Alder i 1771, og Enken blev gift igen med Hans Kristoffersen fra Anslet. Der var 2 Sønner i første Ægteskab, hvoraf den ene selvsagt hed Laurits Iversen, som fik Gaarden omkring 1790. Der findes endnu to Indskrifter, den ene over Stalddøren, den anden over Laden, som fortæller, at Anno 1797 og 1804 boede og byggede Laurits Iversen og Anna Kjestine Lauritses her paa denne Gaard. I gamle Dage var det sjældent, at en Gaard blev solgt, men Laurits I. har ikke kunnet holde den, da den daarlige Tid kom efter Aar 1800. Da kom der en ung Mand fra Holm i Nordborg Sogn paa Als ved Navn Peder Gråu i 1817, og bosatte sig paa denne Gaard, og samtidig blev han gift med

Ingeborg Hellesøe, der ogsaa var fra Als. I Holm Kommune ligger den nu udtørrede Sø, Hellesø, der omkring har sikkert hendes Hjem været. Faderen til P. Grauhed Jes Christensen Grau og Moderen Eleonora. Han stammer ud fra den meget udbredte Grau-Slægt, som endnu den Dag i Dag er meget talrig paa Als. En Broder til ham, Jes Jessen Grau, kom ogsaa hertil og bosatte sig i Stubbum, hvor han giftede sig med Pigen Johanne Marie Engel. De havde en Datter ved Navn Anna Eleonora. Stedet, hvor de boede, blev senere nedbrudt og kom ind under Gaarden, som den Gang tilhørte Knud Madsen.

Peter Grau, som han kaldtes, havde mange Børn, hvoraf Jes Grau fik Gaarden hjemme. En anden Søn, Johan G. blev bosiddende i Hvinderup. En søer til Søes, blev Skibskaptajn og boede i mange Aar i Blankenese ved Hamborg, og en Datter blev gift med Falle Anker i Skovhuse.

Jes Grau, der var født 1825, deltog i Krigen 1848 som Dragon, og da Regimentet engang kom gennem Aller, hilste mange af Beboerne paa ham og andre Bekendte, der fandtes mellem de Aarhus Dragoner. Han overtog Gaarden efter Faderens Død i 1858 og levede til 1892; hans Hustru, Ingeborg, døde i 1918. Nu er Peter Grau, deres ældste Søn — siden Genforeningen Sognefoged i Aller Sogn — Ejer af den gamle Gaard i Kobbersted.

Ve! Den Slægt, som her har hjemme,
Som kan sine Fædre glemme,
Kan ad sine Minder le —.

EDSFORMULAR FOR SVIGAGTIGE TIENDEYDERE

MEDDELT VED THOMAS OTTO ACHELIS, HADERSLEV

Efter at Haderslev Latinskoles Formue var gaaet tabt i Skaane, indførte Kong Frederik III ved Forordning af 30. Maj 1649 til Skolens Bedste en Forhøjelse af Tienderne i Haderslev Amt, de saakaldte Travepenge. Desuden bestemte han samme Dag, at nogle for ulovlig Skovhugst paalagde Bøder skulde anvendes til at dække det Tab, Lærerne i de foregaaende Aar havde lidt. Da det viste sig, at Lærerne endnu ikke havde faaet tilstrækkelig Erstatning for de-

res gamle ærliche Løn, bestemte Kongen ved Forordning af 24. Juli 1652, at ovennævnte Afgift af 1 Skilling for hver Trave Tiendekorn skulde forhøjes til 1½ Skilling. Bønderne var ikke tilfredse med denne Forhøjelse af deres Afgifter, og Amtmanden, Kaj von Ahlefeld, blev nødt til at lade udgaa en »Formula Juramenti præstandi ab iis, qui fraudulentè dant decimas« (Edsformular for svigagtige Tiendeydere). Den stammer fra 30. Juli 1652, og en Afskrift af den er bevaret i Latinskolens Arkiv. Den lyder saaledes:

»O du hellige og retfærdige Tre Enige Gud, Gud Fader, Søn og Hellige Aand, Jeg N. kalder Dig hermed til vidne og Sværer til Dig,

Hadérsløv Kathedralskole.

at dersom jeg ikke haver Tiendet retfærdeligen af alt det som du haver givet af din Velsignelse, paa min Agger og Jord, være sig i Løkker, Vange, Tofte, Friegaarde og hvo som helst det være kunde: At du da herefter dags vilt tage ald din Lykke, Benedidelse og Velsignelse fra mig og mine Børn i Korn og Ære, Agger og Eng, Huus og Gods, og ald dend deel jeg haver; desligeste at du retfærdige Gud aldrig ville være mig naadige og barmhjertige enten til Liv eller Siæl. Jeg beder dig ogsaa, at du aldrig vilt tilgive og forlade mig mine Synder i alt evige Evighed. Og om jeg end ville komme til Dig, min Gud og til min Siælsorger i Skrifte-Stolen, og der afbede dig denne min Falskhed og Uretfærdighed, og andre mine store og grove Synder og Overtrædelser; saa beeder jeg dig da og-

saa nu hermed, at du aldrig vilt tilgive mig denne og andre mine Synder og Overtrædelser; og om jeg end begiær det hellige og høi-værdige Alters-Sacrament, da vilt du ikke annamme mig som en værdige Giest, men som en uværdige Giest, som æder og drikker Christi Jesu Legom og Blod, sig selv, som dend utroe og falske Judas, til den evige Død og Fordømmelse. — In Summa: Jeg udsletter mig aldeles, o Herre Gud, fra dig og din Naade og Barmhertighed, fra Jesu Christi dyre Værdskyld og Fortieneste, fra ald Lykke, Benedidelse og Velsignelse, fra ald timelige og evige Velfærd; ja fra det evige Liv og evige Salighed, hvilket Jesus Christus den rette sande og evige Guds Søn haver forhverved os og alle arme fattige bodferdige Synder som sig alleneste paa hannem forlader, paa hannem troer og hans hellige Villie, Bud og Befalning giøre og udrette«.

EN GAMMEL HANDELSMAND FORTÆLLER OM SINE DRENGEAAR

VED NIELS JØRGEN THIIM

Nedenstaaende Beretning er blevet til under og efter Samtale med gamle Niels Thorø i Haderslev i Oktober 1933, kort Tid før han døde. Den er gengivet — saa godt jeg formaar — i Fortællerens egen simple Stil.

Niels Jensen Thorø er 2. Søn og 3. Barn af Smeden Jens Diderik Thorø og Hustru Karen Dall af Over Aastrup, født 4. April 1851. N. J. T.

Før jeg blev født, havde min Far en stor Gaard, men i 1827 maatte han gaa fra den. Der var nemlig dengang ogsaa Krisetider, mindst lige saa store som nu. Min Fader maatte betale ca. 120 Daler i Skat, og det kunde han ikke blive ved med. Saa gav han sig til at være Smed i Aastrup og begyndte at handle med Heste og Kreaturer tillige.

Jeg gik i Aastrup Skole, hvor der dengang var 70 Børn og 2 Lærere. Jeg var ikke mere end knap 10 Aar, da jeg tog Del i min Fars Handelsvirksomhed, der efterhaanden voksede sig meget stor. Alligevel tog min Far aldrig ud for at købe eller sælge Kreaturer. Han har, saavidt jeg kan huske, ikke været uden for Sognet. Vi havde en gammel trofast Karl fra Fyn ved Navn Anders. Han ordnede alt, hvad der havde med Handelen at gøre, og det var ham,

jeg tog ud med. Det skete derfor jævnligt, at jeg blev borte fra Skolen, særlig sidst i Ugen, og min Far maatte i den Anledning betale en hel Del Penge for Skoleforsømmelser. Der blev adskillige Gange truet med Klager til Myndighederne; men det gik altid i Orden, og jeg fik Lov til at rejse, naar det var nødvendigt, d. v. s. mindst 2 Ture pr. Maaned.

Jeg var ikke mere end 12 Aar, da jeg lavede den første Handel med egne Penge. Jeg købte 2 Stude hos en Gaardmand i Over-Jerstal. Han forlangte 26 Daler for dem; men da de var noget ringe, og jeg desuden kun havde faaet sammensparet 20 Daler, fik jeg dem til denne Pris og solgte dem noget senere for 25 Daler.

13 Aar gammel sendte min Far mig til Fyn for at købe Køer. Paa Gaarden, hvor jeg kom, saa man naturligvis noget forundret paa mig. De havde aldrig handlet med en Dreng paa min Alder før; men naar jeg viste dem, at jeg havde Penge paa Haanden, kunde Handelen nok komme i Stand. Paa denne Tur havde jeg forresten 500 Daler med i lutter Sølvpenge. Jeg bar dem i 2 Poser med Snor over Skulderen, og de trykkede og snærede endda meget. Jeg kom da ogsaa igennem Vissenbjerg Sogn og Skoven, hvor der dengang holdt en Del Røvere til; men jeg saa nu intet til dem.

Den samme Vej gik jeg nogle Aar senere. Det var den 12. Maj 1867. Da laa der saa megen Sne, at det var ufremkommeligt, hvor man ikke havde ryddet Vejen.

Vor Karl og jeg købte gerne der, hvor vi paa tidligere Ture havde truffet Aftale om Dyrene. Saaledes kom vi jævnlig paa Eg-holm og paa Markedet i Odense. Der købte vi f. Ex. en Mandag alene 100 Køer. Vi tog saa Vejen tilbage med Kreaturerne over Middelfart eller Assens. Om Sommeren plejede vi gerne at drive Flokken om Natten, fordi det var saa varmt om Dagen. Om Vinteren skete det tit, fordi Dagene var saa korte, at vi maatte overnatte paa Fyn. Der var ikke altid Plads paa Kroerne, saa Kreaturerne maatte tit være ude; men de fynske Køer var gode og taalte det let. Fra Fyn gik der Færge over til Jylland. Den kunde kun tage 20—30 Kreaturer pr. Gang, saa det tog jo en Del Tid med at faa en større Flok sat over. Vi maatte altid regne med en eller to Dages Ophold i Snoghøj eller Aarøsund, alt efter som Vind og Vejr var.

Med Kreaturerne kunde det endda gaa an; men Hestene var det værre med. De skulde nemlig holdes, fordi de ellers let kunde springe over Bord, naar Sejlenes Blafren og Skibets urolige Fart forskrækkede dem. Kreaturerne blev bare bundet langs Skibssiden, og der blev de staaende ganske stille. Det kostede 8 Mk. pr. Styk Kreatur paa Færgen.

Det var næsten udelukkende Køer, vi fik paa Fyn. Studene købte vi i Jylland.

Ogsaa helt ovre i Sverige (Malmø f. Ex.) var vi for at købe op. Svenskerne var gode at handle med. Vi fik dengang 88—89 Kr. for 100 Mark. Der gik en lille Damper over Øresund. Paa den havde vi engang 34 Kreaturer. Dertil kom saa en hel Del Passagerer, der ogsaa stod paa Dækket, saa det kan nok være, der var fuld Last.

Men saa købte vi naturligvis ogsaa en Masse Kvæg i Jylland, helt op til Limfjorden. Vi plejede gerne, Karlen og jeg, at have en Drift paa 50—60 Kreaturer. Dem kunde vi to passe. Vi drev ca. 6 Mil hver Dag, og det passede omtrent med Kroerne, hvor vi overnattede.

Naar vi saa havde samlet ca. 500 Stk. Kreaturer sammen, drog vi afsted sydpaa. Kroværterne paa Vejen kendte os naturligvis godt og vidste, hvornaar vi kom. I Husum var alt indrettet til Kreaturer, og vi kunde med Lethed bringe 200 Stk. under Tag. Resten blev bundet udenfor eller drevet ud paa store Marker, der hørte til Kroen. Kromanden tog gerne 5—6 Groschen pr. Dyr for Foder og Pasning i Døgnet, og det var den almindelige Pris overalt.

Naturligvis var vi ikke ene paa Landevejen. Der var ogsaa andre, der drev med Kreaturer sydpaa. Der var Folk helt oppe fra Vendsyssel, og vi kunde til Tider være mellem 30—50 Drivere fra alle Egne af Landet. Fælles for alle Jyllandskarlene var, at de gik i nogle mægtige, store Træsko. Af og til hændte det jo, at et Kreatur eller flere brød ud af Flokken og rendte bort. Det gjorde nu ikke saa meget; de var jo mærkede med store Bogstaver efter Handelsmandens Navn, og dem samlede vi op næste Gang. Det skete ogsaa, at nogle af Dyrene blev stive i Benene af den lange Tur. De blev saa tilbage ved Kroerne og kom med senere. Oksevejen, som vi gik ad, var dengang bred, men meget sandet, saa det var besværligt nok at komme frem for baade Dyr og Mennesker. Paa Kroerne, hvor vi overnattede og mødtes, tilbragte vi i Fællesskab nogle fornøjelige Timer. Der blev fortalt Historier og sunget og naturligvis ogsaa drukket en Del. Dengang kostede en »Grog« kun 2 Groschen; men vi maatte naturligvis passe vel paa med ikke at drikke for meget, særlig ikke paa Uturen, for vi skulde jo være tidlig paa Benene næste Dag og naa Markederne, hvor Kreaturerne skulde sælges, i rette Tid. Karlene, som hjalp os med at drive, fik 7½ Groschen pr. Dag. De, der drev med Kreaturer, sov i Seng, ofte flere i een, og der stod gerne 1—3 Senge i et Rum, og paa Tilbagevejen benytteue de samme Soveplads for de samme Penge. Vor gamle

Karl betalte for deres Ophold og Forplejning, de 7½ Groschen var deres egne. Medens nogle ofte drak dem helt op, holdt andre bedre Hus med dem og fik hele Turens Løn udbetalt ved Hjemkomsten.

Alt dette ordnede, som allerede nævnt, vor gamle Karl og senere jeg selv. De øvrige Karle havde gerne deres Husbond med. Saaledes husker jeg særlig en Handelsmand fra Vendsyssel. Han kørte gerne paa en stærk Vogn med 4 Heste foran. Han sad ganske alene paa Vognen, ogsaa naar han kørte hjem igen. Hestene kunde paa den daarlige Vej ikke trække større Last, særlig da Manden havde travlt. Sine ca. 10 Karle kunde han ikke have haft med alligevel, og de gik derfor til Fods op igennem Jylland tilbage.

I de senere Aar kom jeg naturligvis jævnlig til Tønder. Her sov jeg paa Schmidts Gæstgivergaard, hvor der altid stod en bestemt Seng til mig. En Nat kom jeg derimod uventet og fandt en ung Mand, en dansk Student, i min Seng. Naa, vi enedes godt om det. Der var Plads til os begge.

Min Bror drev særlig Handel med Heste og havde da ogsaa den største Forretning i Nordslesvig. Han leverede jævnlig 100—120 Heste til Hamburg. Hans Karle maatte sove i Halmen i Stalden.

I Elmshorn traf vi gerne sammen med Karle fra Holsten. De var gale paa os Slesvigere og yppede ofte Strid. Men saa holdt vi sammen fra hver sin Del af Landet, og vi Danske stod os gerne; men et Slagsmaal gav det af og til.

Naar vi kom hjem fra vor Tur, gik vor gamle Karl ind til min Far, som kun spurgte: »Gik'et godt?« Karlen lagde Pengene paa Bordet, og det var store Summer, og min Far tog dem uden at tælle efter eller kræve noget som helst Regnskab og lagde dem i Kisten. Saa meget stolede han paa Karlen, og det kunde han sagtens, for denne var trofast og ærlig helt igennem.

I 1863 saa jeg Frederik VII. Han kom til Haderslev. Alle Sognefogeder her fra Omegnen red ham i Møde, hver paa en Hingst, og modtog ham mellem Vennelyst og Aabenraa, hvorefter de fulgte Kongen ind til Byen.

I 1864 havde vi 12 Østrigere i Kvarter. De laa hos os i 4 Uger. Vi kunde ikke forstaa et Ord af, hvad de sagde. Saa kom Preusserne. Selveste General Wrangel med Stab red endda igennem Aastrup.

Vor Handel med Heste og Kreaturer laa ikke stille i Krigens Tid (1864). Vi solgte endda adskillige helt til Paris. Min Far købte ogsaa 11 Heste af Østrigerne; men de var svært magre, og han betalte ikke mere end fra 20 til 40 Daler for dem. De slesvig-holstenske Penge var nu dengang daarlige, næsten saa tynde som Papir. Da havde vi været vant til anderledes Sølv før 1864.

Efter den Tid blev mangt og meget anderledes. Det interessante Liv paa Oksevejen holdt op. I 1865 blev der bygget Bane fra Haderslev til Flensborg, og saa sendte vi Heste og Kreaturer med Toget. 1 Vogn til 20 Dyr kostede ca. 100 Mark til Hamburg; med 2 Vogne fulgte der en Returbillet til Karlen. Det tog fra Kl. 6 om Eftermiddagen til Kl. 10 næste Formiddag. Og saa skulde vi jo betale Told af de Dyr, vi købte nord for Grænsen. En Hest kostede 20 Mk., en Ko 9 Mk. og en Kvie 6 Mk. i Told. Da blev Priserne andre, end da jeg var Dreng.

~ SAMLEREN ~

Lærerkaar i gamle Dage

Min Fader Lorenz Peter Koch blev født i Ullerup den 11. Marts 1814. Han blev opdraget i Svejrup, gik i Skole i Tombøl og blev konfirmeret i Felsted Kirke den 4. April 1830. Allerede fra sit 11. Aar kom han ud blandt fremmede og arbejdede ogsaa efter Konfirmationen ved Landbruget. I Vintrene 1841-42 og 1842-43 virkede han som Lærer ved Skolen i Tombøl. Fra Mikkelsdag 1843 til Majdag 1846 var han Lærer ved Skolen i Vilsbæk. Den 1. Maj 1846 blev han ansat som Lærer ved Skolen i Lundtoft. Efter 31½ Aars Virksomhed her blev han afskediget Efteraar 1877, fordi han var alt for ukyndig i Tysk og for gammel til at lære det, i Virkeligheden fordi han var dansksindet. Der bevilgedes ham en aarlig Pension paa 450 Mark.

Den 29. Oktober 1847 var han blevet gift med Marie Sophie Repin, født i Egersund den 6. November 1821, Datter af en Landmand ved Sønderhav. Hun var gaaet i Skole i Holbøl og havde tjent siden Konfirmationen, sidst i Lundtoft.

Da Koch holdt Skole i Vilsbæk, fik han Kosten paa Omgang hos Befolkningen. Da han kom til Lundtoft, lod han Beboelseslejligheden bygge paa Byejernes Grund. Paa Skolens Jord, ogsaa kaldt Smedelandet, kunde der holdes en Ko, og somme Tider to. Skolelæreren hjalp til Stadighed ved groft Arbejde i Smedien, og gennem 40 Aar hjalp han desuden i Høsten paa Lorenzens Gaard.

Da Skolen blev nedlagt, og det fælles Eje skulde opgøres, købte Koch Skolen af Bymændene, fordi han ønskede at bo de sidste Aar, hvor han havde virket.

Haven og Jorden blev købt af andre.

Cathrine Brodersen, Lundtoft.

*

Møllevingernes Sprog.

Den, der først kommer til Møllen, faar først malet, siger et Ordsprog. I gamle Dage var der kun faa Møller, og Vejene var ofte lange og trange. Derfor vilde man ikke gerne køre for-gæves, og derfor blev det altid først undersøgt, hvorledes Vingerne paa Møllen stod, naar den standsede. Vingesproget var følgende: Stod Vingerne »i Kløwt«, d. v. s. dannede de et Kryds, betød det, at Møllen af en eller anden Grund ikke kunde male. Stod de derimod i et Kors, saa de to Vinger stod lodret, kunde Folk trøstigt begive sig paa Rejsen. Kørte et Ligtog forbi, blev Vingerne halet lidt ud af den lodrette Stilling, hvad der var det samme som Flaget paa halv Mast. Kørte der et Brudepar forbi, blev de krydsede eller halet lodret, hvorved der saa vankede en lille Drikkeskilling.

Hans Andersen,

Ny Kronborg, Kegnæs.

*

Alsinger og Ærøboer

Mellem Alsinger og Ærøboer raadede der i gammel Tid Skin-syge. Karle og Piger fra Ærø søgte særlig Tjeneste i Sønderherred paa Als. Alsingerne digtede en Vise om dem, der lød saaledes:

Det Ærøbo Pak,
det er jo min Snak,
de skulde jo Landet forvises.
De kommer jo her,
gør Nar ad enhver,
skønt de ej kan tælle til fire.

Et andet Sted hedder det: »Og al den Forstand, den Ærøboer har, den sidder i den sribede Trøje«. Ærøboerne plejede gerne at have en Sæk paa Nakken for at handle ved Lejlighed. Derover spottede Alsingerne, men Ærøboen svarede: »Vi bærer vor Forstand i Pósen og binder ordentlig for den; men Alsingerne bærer deres Forstand i en Kurv og lader den flyve fra sig!«

Hans Andersen,

Ny Kronborg, Kegnæs.

*

Det hjalp

Hos Enkefru — —sen i Abild gik det skralt til. Kosten var tynd, og der skulde spares i alle Ender og Kanter. Folkene maatte ikke engang have Lys tændt, naar de spiste Nadver. Det var de ked af, thi der herskede ikke den største Renhed i Huset. Musene løb i Kælder og Spisekammer, og det kunde nok hænde, at man kom til at putte noget i Munden, som Musene havde tabt. Saa kom der engang en Jyllænder til at tjene paa Gaarden. Han sagde til de andre, at han nok skulde skaffe dem Lys.

En Aften, som de sad ved Bordet og spiste Brød, udbrød efter Aftale den anden Karl: »Nej, uha, hvad er det for noget blødt, Næsen støder imod!« — »Mærker du det først nu?« sagde Jyllænderen, »det er da Smør!« — »Uha, uha, sidder I saadan og naser med Smørret!« sagde Konen, »saa maa vi da rigtignok have Lyset tændt!« — »Aa nej, lad kun være, vi kan godt spise i Mørke«, sagde alle Folkene.

Men siden den Dag spiste de Nadver ved Lys.

J. Gregersen, Møgeltønder.

Han vilde komme først.

I Ullerup havde man en Præst, der udtalte Ønsket om at blive begravet i Sydøsthjørnet af Kirkegaarden. »Hvorfor det?« spurgte man ham. — »Jo, for naar Vorherre kalder paa Dommedag, saa ligger jeg der nærmest ved Solen. Saa kan jeg allerede være helt ved Bøffelkobbelen, naar de fra Nordvesthjørnet vaagner, og saa kommer jeg først op til St. Peter.«

Jørgen Andresen, Ullerup.

*

Gamle Præstehistorier

Pastor Mangels i Emmerlev drak ikke saa lidt. En Morgen, som han sidder i Højkroen, begynder Kirkeklokkerne at ringe. — »Hvad er det?«, siger Præsten, »jeg synes, at Klokkerne gaar!« — »Ja, det er jo Bededag i Dag!« — »Hvad, er det Bededag? saa maa jeg sandelig skynde mig hjem og faa Degnen hen at læse!«

Der var blevet stjaalet af Præstens Kartoffler. Søndagen derefter staar Præsten paa Stolen og prædiker: »Røvere og Toldere kunde ikke arve Guds Rige. — Og der bliver ogsaa stjaalet af mine Kartoffler!« Idet Præsten sagde det sidste, slog han meget kraftigt ud med Armene. — Da hørtes der midt i Kirken en Stemme: »Duk dig, Jakob, ellers slaar han dig!«

Cl. E.

*

Hun fortrød det

»Du maa da være særlig glad for det Gifteri, siden du har prøvet det tre Gange«, sagde man en Dag til Gynk' af

Somm'-Andres¹⁾ i Nykirke. — »Nej, jeg har saamænd fortrudt det alle tre Gange«. — »Saah!« — »Ja, se kuns: havde jeg vidst, at Peter, min første Mand, ikke levede længere, saa havde jeg ikke giftet mig med ham. Og havde jeg vidst, at Somm'-Andres, min anden Mand, drak saa galt, saa havde jeg ikke giftet mig med ham«. — — Ja, men hvad saa med den Mand, du har nu?« — — »Havde jeg vidst, at han levede saa længe, som han gør, saa havde jeg heller ikke giftet mig med ham!« *J. G.*

*

Da Apostlene svirede i Avntoft Kro

Det var saadan noget som i 1896 eller 97, da fandt man paa, at Apostlene i Nykirke Kirke skulde have en Omgang. De blev sendt til Marne i Ditmarsken, hvor der boede en Maler, der var en dygtig Konservator. En Dag kom der Besked om, at Apostlene igen var ankommet til Tønder Banegaard. Men der skulde spares, og saa bad Præsten et Par Bønder, der skulde til Tønder Marked, om at tage Kassen med Apostlene med hjem. Men denne Markedstur forløb som alle de andre paa den Tid: De gode Nykirker blev hængende i Avntoft Kro og kom hverken hjem denne Dag eller den følgende. Omsider blev Præsten urolig og spurgte: »Hvor bliver Apostlene af?« — »De svirer i Avntoft Kro, Hr. Pastor«, lød Svaret. *J. G.*

1) Man kaldte ham »Somm'-Andres«, fordi han altid sagde »Somm — somm —«, inden han begyndte at tale.

RIBE STAMPEMØLLE

G. HUSTED CHRISTENSEN

Trælast - Bygningsartikler - Korn og Foderstoffer

Telf. 20 og 320 Kunstgødning - Brændsel RIBE

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstsvæve med alt Tilbehør, Høvløbænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

GRAM

KOLEANLÆG

for ethvert Formaal.

Brødrene Gram A/S

VOJENS.

Holsted Spare- & Laanekasse.

Kontortid: Holsted By 10-12 Fm., 2-5,30 Eftm.

Holsted St. Tirsdag, Onsdag og Fredag Fm. 10-12

Føvling hver Torsdag Fm. 10-12.

Bramminge Efterskole.

Vinterskole: Novbr.-April Piger og Dreng 14-19 Aar

Sommerskole: Maj-Oktober for Piger 14-19 Aar

Alm. Skolelag med Sprog (spec. Engelsk) Maskinkrivning, Stenografi og Musik, (Klaver, Orgel, Viol n) Praktiske Fag, Sløjd, Husholdning, Haandarbejde, Vævning og Fritidsarbejde (Maling Tarso m. m.) Oplysning om Understøttelse og Friplads ydes gerne og Skoleplan sendes

Forstander K. Damm.

De kan selv regne det ud!

Selvfolgelig bør et Gulvtæppe være af uldent Stof. - De sønderjydske Gulvløbere er at en ypperlig Beskaffenhed, idet Ulden gør Tæppet blødere at træde paa, stærkere i Brg samt skyer Støvet. Vi kan tilbyde Dem en meget slidstærk Kvalitet og nævner her nogle Pris-eksempler paa 3 Størrelser:

380/270 . . . Kr. 81.00

430/360 . . . " 123.00

480/360 . . . " 137.00

De nævnte Priser er beregnet Opmaalning, Sammensvning, Paalægning og Underlag af svær Gulvpap. - Det er et enestaaende Tilbud.

Kjøbenhavns Tæppeager,

Frederiksborggade 34.

Andelsselskabet

Odense

Eksportslagteri

ODENSE

Gummistøvler

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

A/s Det Nordiske Kamgarnspinderi,

Sønderborg.

Als Husholdningsskole

Sønderborg.

5 og 2 Mdrs. Kursus begynder 4. Novbr.

3 Maaneders Kursus begynder 6. Januar.

Amtunderstøttelse kan søges.

Plan sendes Johanne Hansen.

Nordisk Tricotagefabrik

H. Chr. Mørck.

Damestrømper Herresokker

Jumpers Veste

HADERSLEV

Ribe

Radiatorer

Kolding Eksportslagteri

Telf. 1657

KOLDING

Frk. Ravn

Væveskole

VEUM

Askov pr. Vejen

Væveskolen „Askovhus“

Indeh.: Paula Trock & HennyBaumann
Statsanerkendt teknisk Skole med 6 Maaneders Kursus, samt 2-arrige Kursus for Lærende- og Erhvervsuddanneelse.
Forlang Prospekt Tlf. Askov Nr. 31

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole.

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.- Marts

8 - do. Nov.- Juli

9 - Mælkerikursus Septbr.-April

2 - Kontrolkursus Marts-April og Septbr.-Oktober.

Amtunderstøttelse søges inden

1. Juli og 1. Januar.

Skoleplan sendes. J. C Overgaard.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

HANDELSBANKEN I TØNDER

Filial af A/S Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid 10-12 og 2-4 - Lørdag 9-12 1/2

TØNDER

NEW DEPARTURE

FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

Eriksen & Christensen A/S

Korn & Foderstoffer

ESBJERG

Telf. 1500

Forlang Gulvtæpper

fra

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Esbjerg Jernstøberi & Maskinfabrik

Jensen & Olsen

Esbjerg

Telf. 31

Munkesten

Kirketagsten

Gulvsten

til Kirker leveres i prima Varer

af HANS LARSEN & SØN

Ladby Teglværk Næstved 194

Dansk Røremøbelhandel
K. F. U. M., Gøthersgade 115 A'.
København K.
Kirke-Effekter, Tal til Kirketavler
Præstekjoler, Alter-Særkalke

Vestergade 28 TJØNDER
I Kl. moderne Lejebiler til moderate Priser
DAG OG NAT
Telefon 397
K. M. SØRENSEN

KURSUS I BRODERI-TEKNIK

1. Hvidsøm - 2. Kulørt Broderi - 3. Sammentrækssyning
4. Udenlandske Syninger - 5. Guldbroderi - 6. Overføring

Undervisningen foregår paa Kunsthaandværkerskolen, Bredgade 66

Indmeldelse foregår hos

SELSKABET TIL HAANDARBEJDETS FREMME

Pilestræde 26, Central 6108, København Udsalg af alle Arter Kunstbroderier
Pude- og Stolebetræk - Tæpper - Gardiner - Allæg vore Udstillingslokaler et Besøg

„BORREHUS“ HUSHOLDNINGSSKOLE

KOLDING (med Barneplejefdeling)
Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj.
Amtsundestøttelse kan søges inden 1. Juli og 1. Januar.
Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.
Kirsten Simonsen.

Marius Knudsen's Efterf.

(R. Westergaard)

Sct. Jørgensgade 214 - Odense - Tlf 247
ARTESISK BRØNDBORING

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør
Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Folkebanken
for Als og Sundeved A/S
Kontortid: 9-1, 3-5.
SØNDERBORG

FORLANG

A T L A

SØLVPLET

HOS, DERES GULDSMED
FRA
CARL M. COHR'S FABRIKER

Askov Møbelfabrik

pr. Vejen. Telf. Askov 48.
Spec.: Bondestole. Forlang dem hos Deres
Møbelhandler. Salg fra Fabriken hører
kun Sted til Møbelretninger.

Akts. Kulsyre & Tørisfabriken

UNION

København. Vesterport 284
Telefon Central 231

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsundest. skal søges inden 1. Juli.
Statsundestøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen.

Skrivemaskiner

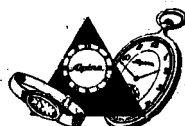
Regnemaskiner
Dublikatorer og
alt Tilbehør bedst hos
REIMERS
HADERSLEV.

Kolding
Staalbørstefabrik
K. Malta Nielsen
Kolding.

Spis
Nissens ægte Pumpnickel-Brød
Det er dansk!
Aabenraa Pumpnickelfabrik.

HANS DAU

Møbelsnedkeri — Antikviteter
Stilfuld Restaurering af gamle
Snedker- og Billedskærerearbejder
Ribe

Alpina

Schweizer-Præcision

CARL JONSEN
(F. O. Carlssons Eft.)
Kgl. svensk Hofleverandør.
Amagertorv 31. Telf. Byen 7754
København.

Rødding Bank

Aktieselskab
RØDDING

A/S
Sønderjydske Frøforsyning
Aabenraa. Telf. 47.
Frøleveringerne er underkastet
Statsfrøkontrollens selvvirkende
Kontrol.
Alle 1ste Kl.s Stammer føres.

Graasten Bank A/S

Kontortid 10-12 & 2-4
GRAASTEN

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Madsen & Nielsen

Murermestre & Entreprenører
Frederiksberg Bredegade 26
Telef. 14035 og Godthaab 7975.
KØBENHAVN.